

GJESTELEDER;

*Konservator Pete J. Duun, Department of Mineral Sciences
Smithsonian Institution, Washington DC*

NÅR DU IKKE SAMLER LENGRE

Når du samler mineraler, påtar du deg et ansvar. Du blir midlertidig vokter av den uorganiske jords viktigste og mest storartede skatter. Dette vokter- eller verneansvaret tar de fleste samlere alvorlig. De stiller sine eksemplarer, holder orden på deres opprinnelse og gjør det som ellers er nødvendig for å sikre disse naturskattene. Derimot er få samlere beredt til å se i øynene at vi bare er *midlertidige* voktere, og dette er et sensitivt poeng. Vi er dødelige, vi samlere også.

De fleste eksemplarene i våre samlinger har eksistert i millioner av år før vi mennesker oppsto som art, og de vil, med mindre vår planet ødelegges, høyst sannsynlig overleve oss både som arter og individer. Fra vårt ståsted tenker vi sjelden på det, men gleden over å samle mineraler er et meget nytt fenomen. Noen eksemplarer er 4 500 000-

000 år gamle; bevisstheten om det vi kaller menneskelig sivilisasjon, er mindre enn 5 000 år.

Til forskjell fra zoologiske hager, akvarier, aviarier og botaniske hager, som huser høyst kortlivede individer, befinner samlernes mineraler seg bare på ett av mange midlertidige hvilesteder. Det finnes allerede legendariske eksempler på hvordan mennesker har forflyttet mineraler.

Det kan være flere årsaker til slik forflytning, blant andre flytting og dødsfall. Mineralsamlinger kan dermed skifte både eiere og oppholdssted ganske ofte. Som samler, er det ditt ansvar å sørge for at slike eierskifter skjer på en god måte for deg selv, og ikke minst, for mineralene og vitenskapen som studerer dem. Men slike skifter er sjelden godt planlagte, ordnete eller gjort etter ideell opp-

skrift. Det oppstår ofte problemer i prosessen.

De fleste samlere er glad i samlingen sin og vil gjerne ha den hele livet. Dette er et helt naturlig og fint, men det påfører de gjenlevende et problem: "Hva skal vi gjøre med Steingrim Nutens samling?" Hvis du ikke har tenkt nøye gjennom hva som skal skje med samlingen din før du går bort eller gir klare instruksjoner i testamentet, må en familie i sorg eller velmenende venner gjøre det i en situasjon der de både mentalt og følelsesmessig er dårligst i stand til det. Er det sannsynlig at de da vil gjøre det *du* hadde ønsket? Alle samlere burde ta seg nok tid til å tenke gjennom dette problemet og deretter sikre at det de har samlet og gledet seg så mye over, blir bevart og brukt slik de ønsker.

Som samler har du mange alternativer. Kanskje vil du gi samlingen til en annen samler. Eller kanskje du heller vil gi den til en ung samler, som på grunn av høye priser i dagens mineralmarked har problemer med å få fart på samlingen sin. Mulighetene er mange. Bare din fantasi og framsynthet setter grenser. To alternativer peker seg likevel spesielt ut. Enten selger du samlingen og sitter igjen med et økonomisk utbytte, eller du donerer den til et museum eller en institusjon.

La oss se på salg først. Velger du å la den selges etter din bortgang, må du tenke gjennom flere forhold på forhånd. Er, for eksempel, dine arvinger kompetente til å håndtere et salg? Vil samlingen måtte takseres? I så fall, av hvem? Hvem skal den selges til? Skal den deles opp eller selges samlet? Trengs en megler? Hvordan kan du beskytte arvingene mot samvittighetsløse kjøpere eller samlere? Prøv å se utfordringene slik dine arvinger vil se dem. Du har kanskje ikke lyst til dele opp samlingen, men vil det likevel være det beste for arvingene? Økonomiske spørsmål kan bli vanskelige for familiemedlemmene etter et uventet dødsfall. De er kanskje ikke godt forberedt på å ta det ansvar eller møte de krav som det forretningsmessige stiller. Alt dette bør du tenke gjennom på forhånd og, kanskje, bør du etterlate deg detaljerte instruksjoner.

Hvis du vil donere samlingen, er det to hovedaspekter å vurdere: Hva slags samling har du, og hvem er mottakeren.

En svært lokal samling vil kanskje ikke være av så stor nytte for et stort museum som for en lokal forening, et lokalt bibliotek, et natursenter eller et historielag. En vitenskapelig samling kan best nyttes av et forskningsorientert museum. En omfattende, dekkende type-samling kan være et verdifullt tilskudd for et stort, nasjonalt museum, men er antakelig ganske bortkastet på et lokalt lager. Hvis du har samlet med tanke på framtidig salg, og det er salgssummen som du skal gi videre, vektlegger du selvsagt verdien. Selve typen samling legger med andre ord føringer for hvordan du får maksimalt ut av den.

Om du bestemmer deg for å gjøre slike vurderinger, så

ta deg tid til å rådføre deg med den institusjonen du mener er den best egnede. Det vil være nyttig å ha tenkt gjennom følgende: Har institusjonen en konservator som bryr seg om mineralsamling og har erfaring og kompetanse? Eller er det bare en person som stikker innom en gang i måneden for å se at alt er intakt? Hvor god er sikkerheten for eksisterende samlinger? Hvilken policy har institusjonen når det gjelder gaver og donasjoner? Vil samlingen bli brukt? Vil den være åpent tilgjengelig? Hvilke andre hensyn mener du er viktige? Ta deg tid til å undersøke grundig. Du kan lett bli snakket etter munnen, men godt konservatorarbeid er krevende. Be om å få se tilfeldig valgte skuffer fra montrene.

Som samler, er du selv en konservator - om enn i mindre målestokk. På samme måte som de av oss som steller store samlinger, har du også konservatoransvar - for din samling. Og bestyrere av mineralsamlinger vil gjerne verne og bevare alt av mineraler. Derfor synes vi det er både trist og bittert når gode (eller til og med dårlige) mineralsamlinger brytes opp og spres uansvarlig - eller kastes som avfall. Ja! Det hender faktisk!

Det er dine valg, og ingen vil bestride dem. Sørg bare for at du gjør kloke valg, hvilke de enn måtte bli. Men hvis du ikke foretar deg noe for å disponere samlingen din fornuftig, bebreides du fortjent av dem av oss som er glad i mineraler.

Vær så snill, - gjør noe!